

VI. U predjašnjem članku spomenuti dostojanstvenici imati će poslije imenovanja po Sv. Stolici a prije nastupa svoje službe da polože prisegu vjernosti Čehoslovačkoj Državi po ovom obrascu: »Iuro et promitto sicuti decet Episcopum fidelitatem Reipublicae Cecoslovacae necnon nihil me facturum quod sit contra salutem, securitatem, integritatem Reipublicae«.

VI. Vlada će se pobrinuti — u što kraćem roku — da se zakonske ustanove, koje su sada na snazi, dovedu u sklad sa ovim »modus vivendi«.

I. Babel i pometnja jezika.¹

U. Talija.

Neki misle da je hagiograf riječima »Confundamus eorum linguas«, htio pokazati neposredni utjecaj Božji u pometnji jezika; a to stoga, što bi se ideja saveza naroda u ono doba bila sukobila sa Božjim planom o spasenju čovjeka. (B. Smotra br. 3./1927.).

Opet drugi misle, da je takovo tumačenje onoga fragmenta nedostojno Boga, pa i uvredljivo; poglav. XI. Geneze da nije drugo, već rabinska interpolacija iz vremena babilonskog sužanjstva, koja je pomutila svaki smisao, tako da je suvišno svako tumačenje. (B. Smotra br. 1./1928.).

Treći misli, da taj fragmenat nije rabinska izmišljotina (interpolacija), da je to umetak iz prastarih vremena, da nije naivno shvatanje, ako se kaže, da je Bog kaznio ljude stoga, što mu je gradnja kule pometala njegove planove; da se tu radi o nekome pothvatu, koji je bio Bogu mrzak. (Franj. Vijesnik br. 2./1928.).

Poslije svega ovoga pisanja i raspravljanja, ne vidi se, da su pisci unijeli malo svijetla.

Noemovi potomci grade ogromnu kulu, da proslave svoje ime. To Bogu smeta. On hoće, da ih za to kazni, pobrkuje njihove planove pomutnjom jezika.

Pitanje je: može li biti kula mrska stvar Jehovi, koji je rekao: »Crescite et multiplicamini et replete terram et subjicite eam, et dominamini piscibus maris et volatilibus coeli. i t. d. Pitanje je: za što da gradnja kule bude pothvat kažnjiv?

U tomu se fragmentu ne vidi čisto niti jedan motiv, da bi mogao biti takav pothvat kažnjiv. S toga prvo tumačenje ne može nikako da zadovolji.

A može li da zadovolji drugo mišljenje, da je to interpolacija, koja je pobrkala svaki smisao? — Interpolacija se može shvatiti i

¹ Vidi: »Bogoslovska Smotra« br. 3., god. XV., br. 1., god. XVI.; »Franj. Vijesnik« br. 2., god. XXXV.

tako i ovako. — Ako se shvati, kao neki umetak svijesno utisnut, valja da imade neko značenje. — Kada čovjek govori, ma kojom mu drago se on formom govora služio, skriva neku ideju. Na ustima normalna čovjeka ne ima forme govora, koja ništa ne znači. Stoga takovi umetci valja da nešto znače i valja im tražiti značenje. Ako nama budu nejasni ne slijedi odatle, da su besmisleni. Takovi se umetci ne smiju baciti samim gestom: ne razumijem, tu je pobrkao svaki smisao.²

Interpolacije bi mogle biti i nesvijesni umetci, ako se nehotice unese nešto u tekst ili ispusti, što pobrka pravi smisao. Da li je pog. XI. Geneze takova interpolacija? Da se radi o jednoj riječi ili rečenici, to bi moguće bilo; ali se ovdje radi o pripovijedki, koja sačinja jednu cjelinu; stoga se isključuje svaka nehotična interpolacija. Moguće je, da se u ovaj fragmenat uvukla nehotice koja riječ ili ispala: al opet u tom slučaju, to ne bi bila rabinska interpolacija, već pisarska pogreška. Ja govorim o mogućnosti; ali od mogućnosti do objektivne realnosti, skok je velik. Realnost pogreške valja dokazati. Ovomu fragmentu, pa bio on ili ne bio iz babilonskog sužanstva, valja tražiti značenje, sve dotle, dokle se ne dokaže da je ušla koja riječ, što je smisao pobrkala. A to se do sada nije dokazalo, a bojim se, da li će se ikada moći dokazati. Sve što navodi prof. Schlegl, ne pomaže mu. I da je istina, da ovaj fragmenat imade tragova modernijega židovskoga jezika, odatle nikako ne slijedi, da ovaj fragmenat nije iz prastarog doba. Mogla se kašnje tu uplesti koja modernija riječ; a još manje slijedi, da je tu interpolacija, koja je pobrkala svaki smisao.

² P. Velnić nije vele pazio, kada je napisao »Neke su interpolacije učinjene iz praktičnih religioznih motiva, kao na pr. podjela povjesti stvaranja u šest dana, da time odskoči svetkovanje subote. Druge su interpolacije učinjene iz manje važnih motiva, pa takova bi bila cijela povijest o gradnji babilonske kule, kojom su rabini htjeli, da protumače Babel, odnosno razliku jezika«. — Ove dakle interpolacije (umetci) imadu neko značenje, a kao ove, tako će i druge imati. Kako se ovo dovodi u sklad sa onim, što P. Velnić zaglavljuje: »cijeli stavak o babilonskoj kuli ima se smatrati prostom interpolacijom, te su po tom suvišna i nepotrebna sva tumačenja spomenutih mjesta«. — Za što je suvišno tumačenje? Jer su možda interpolacije učinile nerazumljivim prvobitni Mojsijin tekst? Ako je tako, a za što se dakle daje neko značenje tobožnjoj interpolaciji o stvaranju svijeta i o babilonskoj kuli? Ako li su suvišna tumačenja stoga, što te interpolacije nijesu ni Mojsijine niti u opće hagiografa, inspirirana pisca, već rabina profanih ljudi; tada ne bi bili više dijelovi sv. Pisma. Trebalo bi ih izbaciti, i novi kanon nadahnuti knjiga i židovima i kršćanima napraviti. Ali da se do toga dode, trebalo bi na prvom mjestu da prof. Schlegl ujamči jedan kanon, prama kojemu bi se imalo rasuđivati, koji je pisac inspiriran, a koji nije, koja je knjiga i koji su fragmenti u toj knjizi inspirirani, a koji ne, i da zabaci čitavu židovsku tradiciju o inspiraciji, a tim bi morao da zabaci i samu inspiraciju, jer je židovska tradicija jedini oslon inspiraciji St. Zavjeta i drugoga ne ima niti može biti.

³ Slična možda onoj, što se je zgodila g. 1876., kada je ciklon svratio tok rijeke Gange i ogromni val poplavio u visini od 45 noga ekstensiju od 140 geografskih milja, u kojoj katastrofi poginulo je 215.000 osoba.

Stoga i ovo mišljenje, ne zadovoljava.

Što da se kaže o trećemu mišljenju? Nije samo moguće, već je dosta vjerojatno, da je fragmenat jedan od najstarijih dokumenata, od kojih je sastavljena Geneza. To je Jakovljević kušao da dokaže sa semitskim lingvističnim dokazima što ipak nije jasno dokazao. Njega smeta što se u našem fragmentu upotrebljava za riječ »jezik«, druga forma nego u poglavlju X. To ipak nije protiv njegova mišljenja. Dokazuje samo da fragmenat ne stoji u jezičnoj svezi sa pogl. X., a ne dokazuje da je fragmenat XI. bio sastavljen kasnije, negdje u babilonskom sužanjstvu. — Ali ovakvi dokazi — uopće govoreći — uzeti iz lingvistike, posve su nesigurni.

Srčika ovoga pitanja nije u tomu, da li se ovaj fragmenat imade ubrojiti među najstarije dokumente Geneze, ili ga se ima smjestiti tamo u babilonsko sužanjstvo; već je u tomu: zašto Jahve kažnjiva ljude stoga, što grade kulu. Ni ovo treće tumačenje nije odgovorilo na ovo pitanje, već ostavilo stvar in suspenso: »tu se radi o nekomu pothvatu Bogu mrzku, jer ljudi rade Bogu usprkos«. A koji je taj pothvat Bogu mrzak? Da li je gradnja kule?

Evo kako bi to moglo biti.

1.º Sve knjige St. Z. pa i one, što se smatraju čisto historijskima imadu parenetički cilj: podržavati vjernost u narodu prema Jahvi, podsijecati narod na održavanje zakona.

2.º Hagiografi se često groze pedepsama protiv onih, koji se ne bi držali Jahvina zakona, i to vremenitim i tjelesnim pedepsama, što su mogle jače utjecati na prost narod, nego koji drugi motivi, da ga održi u granicama prava i poštenja.

4.º To je razlog, da hagiografi često svraćaju pučku pažnju u svojim spisima na neke historijske činjenice, koje napominju teške momente, goleme nesreće, koje su zadesivale narod. Napominjući te činjenice upozoruju, da su to Božje pedepse, kojima Bog kažnjava njihove poroke.

5.º Tako kada se govori o potopu, koji je bio prirodna katastrofa,³ upozoruje narod, da je to Božja pedepsa; jer: »multa malitia eratsuper terram . . . et cuncta cogitatio errat intenta ad malum (Gen. VI.). Tako kada hagiograf govori o vulkaničkoj provali, koja je uništila Sodomu, upozoruje narod na pokvarenost Sodomitana i na pedepsu njihovih poroka.

5.º U pogl. XI. Geneze govor je također o Božjoj pedepsi. Ali u tomu fragmentu ne ima čisto označena motiva pedepsi. Gradnja kule nije mogla biti. U ovom fragmentu valja, da se nešto podrazumljeva što je čitaocima onoga doba bilo jasno, a nama je sada tamno.

6.º O kakvoj pedepsi pisac fragmenta misli govoriti i o kakvim porocima, radi kojih je Bog pedepsao narod?

7.º Pod obvojem ovoga fragmenta krije se ova ideja: Nesloga, sukobi, mržnje, što su nastali između naroda, posljedice su i pedepsa Božja. Ljudi su se osilili, na Jahvu zaboravili, sve dobro što imaju, sebi pripisali. Htjeli su, da se sebe stresu ovisnost o Jahvi. To nam kazuju ruševine Babela, što se i sada vide (za vremena pisanja fragmenta). Gradnju njegovu morali su ljudi da napuste radi nesloge.

8.º Grijeh je bio: zaborav na Jahvu i osiljenje ljudi; a posljedica toga: nesloga, mržnja, sukobi, — pedepsa Božja.

9.º Praktični momenat ovoga fragmenta: povratimo se k Jahvi, priznajmo našu ovisnost i opet će se uvesti sloga, ljubav jedinstvo, mir između ljudi.

10. Ovdje nije govor o konfuziji jezika, već o konfuziji duha, o neslogi.

To tumačenje imade svoj oslon.

Kazao sam, da se u fragmentu nešto podrazumljeva, a to nalazimo u drugim dokumentima, koji govore o Babelu.

Imademo S. Flavija (Ant. I. IV.) On nam tu iznosi tradicionalno tumačenje židovsko o Babelu. Imademo relaciju o Babelu Abydene; neke nam je fragmente sačuvao Eusebius u »*Praeparatio Evangelica*«; imademo u britskom muzeju asirsku relaciju.

U svim ovim dokumentima motiv se Božje pedepse označuje zloća ljudska, oholost, neovisnost o Bogu a ne gradnja kule. — Evo kako Flavije piše: »... Ovo je sve pobudilo u njima (ljudima) oholost i prezir Boga. Nabrodes, unuk Koma, sina Noemova, čovjek silovit, sve dobro toga vremena pripisivaše sebi, a ne Bogu; naginjaše na tiraniju, uvjeren, kada bi on postao vodom naroda, da bi ljude odalečio od Boga. On je namijeravao da pruži pomoć protiv novom potopu, ako bi Bog htio ih opet kazniti potopom. Naumi sagraditi kulu, tako visoku, da ju ne bi mogla voda nikako pokriti, a međutim htjede nekako, da i osveti one, koji bijahu poginuli u potopu. Narod posluša Nebroda, i tako se stane graditi kula . . . Bog vidi ovu ljudsku ludost, nije htio uništiti sve ljude . . . već pripusti neslogu između njih, pobrkavajući njihov govor.«

Ovako Flavius. — Bog nije neposredno unio neslogu između ljudi, već je nesloga bila nužna posljedica oholosti, odmetnuća od Boga i njegova zakona, kao što je svaka pedepsa nužna posljedica grijeha. A u običnu govoru kaže se, da Bog kazni, ali to znači samo u koliko je on auctor moralnog reda i u koliko hoće, da se poremećeni red (grijeh) uspostavi (pedepsa).

Abydene svećenik dodijeljen hramu Osirisa u Egiptu, bio je napisao prama uzoru Berozove Babilonske povijesti, povijest Kaldešku i Asirsku. Sada mi imademo samo nekoliko fragmenata, što su nam sačuvani kod Eusebija (*Praeparatio Evangelica*) kod Kirila Aleksandrinskoga (*Contra Julianum*) i u *Chronographiji* G. Syneella.

Abydene kaže, da su se ljudi bili uzoholili preko svake mjere, svu svoju moć sebi pripisali, na Boga zaboravili, što više smatrali se moćnijim od samoga Boga. Tu svoju moć da pokažu, stali su graditi ogromnu kulu, a to je sadašnja Babel. Digoše se vjetrovi u pomoć Bogova i oboriše kulu na graditelje... Ljudi, koji su do toga doba govorili jednim jezikom, stadoše po odredbi Božjoj govoriti različitim jezicima: »(v. Lenormant, Essai de commentaire de Berose p. 340.) kod F. Vigouroux. La Bible et les decouvertes modernes«. Paris. 1896. T. I. p. 371.).

Na tablicama, što se čuvaju u britskom muzeju, na kojim je govor o Babelu, ističe se pokvarenost srca kao uzrok Božje pedepse. Evo u francuskom prijevodu nekoliko odlomaka:

- »Les pensées de son coeur étaient mauvaises
 - »Lui, le père de tous les dieux il avait répudié
 - »Les pensées de son coeur étaient mauvaises...
 - »Dans sa colère aussi conseil secret il esprima,
 - »Pour confondre leur langage il tourna sa face
 - »Il donna le commandment, leur conseil fut confondu«.
- (Cf. r. Vigouroux. La Bible, etc.).

Ova sva tri dokumenta stoje u tijesnoj svezi sa našim fragmentom Geneze: u njima se govori o Babelu, o kazni, o konfuziji jezika. U ova tri dokumenta čisto se i jasno govori o uzroku pedepse, dok u fragmentu Geneze to nije jasno. Ako su svi ovi dokumenti u tijesnoj svezi, naš fragmenat, koji nije dosta jasan, mora da primi svijetla od drugih, koji će objaviti ono nešto, što se u njemu podrazumijeva.

Historijsko-parenetičko značenje ovoga fragmenta — prema momu mišljenju — bilo bi ovo:

Nesloga, sukobi, mržnja, što je nastala poslije potopa između ljudi, nužna je posljedica toga, što su se ljudi bili osilili, zaboravili na Jahvu i njegov zakon neovisni htjeli da postanu pripisujući sve sebi, a ne Jahvi. To nam pokazuju i ruševine Babela, kojega gradom htjeli su da iskažu svoju moć, ali radi nesloge morali su gradnju napustiti — a to je Božja pedepsa.

II. AD GN 11, 1—9.

Dr. M. Lach.

»Franjevački Vijesnik« XXXV. br. 2. str. 39 sq donio je članak od fra Marijana Jakovljevića, koji tretira problem Gn 11:9. »Samo to je jasno, da se radi o nekome pothvatu ljudi, koji je bio Bogu mrzak. Zašto? Jer ljudi (djeca ljudska u opreci pravima Božjim štovateljima) rade Bogu uz prkos« (L. c. 43.). Takvo izlaganje, oprečno onome u B. S. XVI. 1., vraća se na osnovne principe tradicionalnog shvatanja Gn 11:9. Dodajem neke opaske: